

Září 2022

POLITICKÉ POSTOJE MLADÝCH

Karel Sál

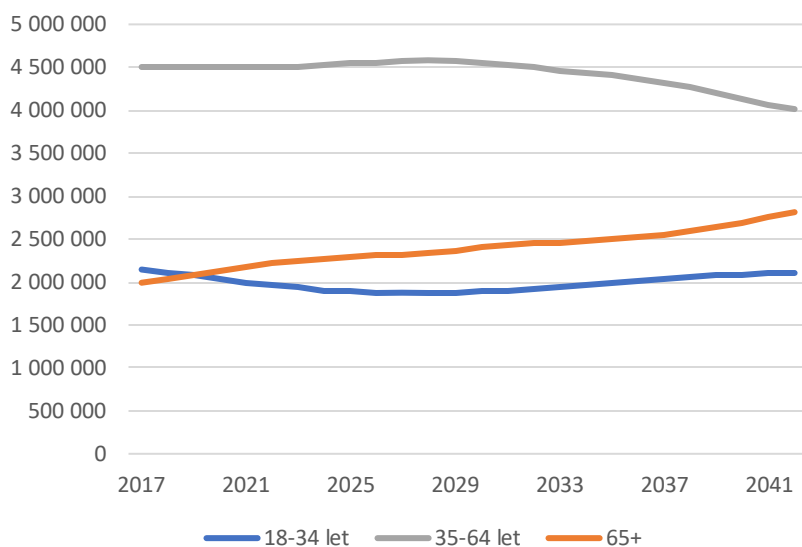
Poslední parlamentní volby rozhodli mladí voliči, kteří se k urnám dostavili v nebyvalém množství. Nástup generací Y a Z přináší radikální změny do stojatých vod české politiky. Některé jsou zcela hmatatelné – třeba „dredatí ministři“, kteří jsou součástí vlády konzervativního premiéra. Další se projevují skrytě, pomalu probublávají společností, aby v nestřeženém okamžiku vybuchly plnou silou.

Politická orientace mladých voličů není jen bezbřehá revolta, kritika stávajícího establishmentu a naivní touha po lepším a spravedlivějším světě. S nastupující generací, která se již nemusí vyrovnávat s dědictvím socialistické minulosti, ale o to více řeší nepříliš růžovou budoucnost, dojde ke zhroucení pravolevých půtek a konci polistopadové politiky, jak ji známe. Proto je třeba se ptát, kdo jsou mladí voliči, co chtějí a proč je tolik zajímá transsexualismus a konsent? A je pravda, že si Česká republika zadělává na mezigenerační střet?

Mladí mezi námi

Nejprve trochu suché statistiky. Za mladé voliče považujeme lidi do 35 let věku a takových bylo v posledních parlamentních volbách něco přes 1,1 milionu. I když populační vývoj v naší republice mladé generaci opticky nepřeje a spíše bude bobtnat počet seniorů (viz graf níže), vše záleží na volební účasti jednotlivých věkových skupin.

Graf 1: Projekce obyvatelstva České republiky 2017–2041

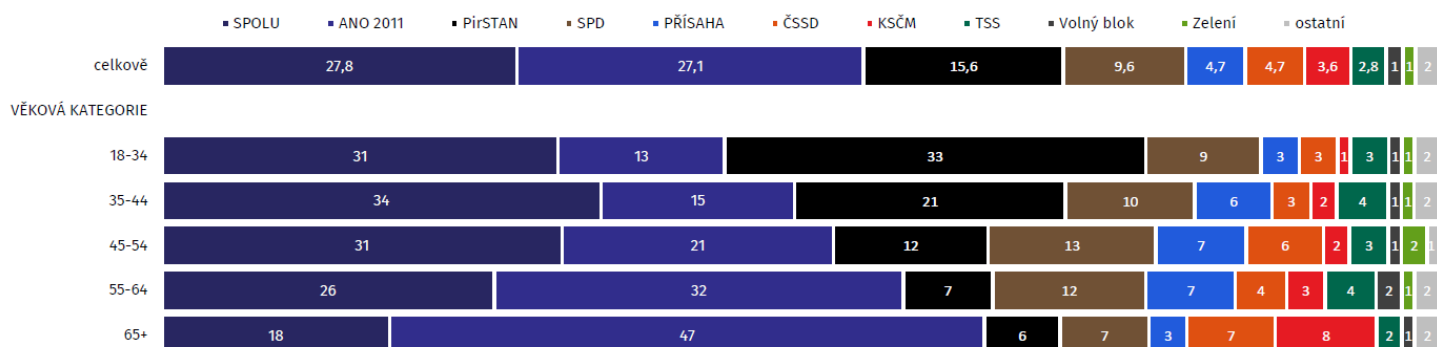
Zdroj dat: ČSÚ, 2018.

Díky povolebním průzkumům [např. Prokop, Komárek, Fabšíková 2021] víme, že účast mladých voličů v posledních volbách dosahovala 63 %, což je o 10 p. b. více než v roce 2017. Naproti tomu nejstarší generace, která chodí k volbám poměrně disciplinovaně už celá desetiletí, zůstala na svém. V roce 2017 činila volební účast segmentu 65 let a více 72 % a minulý rok to bylo 69 %, což je vzhledem ke konstrukci povolebních výzkumů totožné číslo. Zkrátka mladí se s těmito volbami zvedli a staří zůstali na svém. Tohle všechno způsobilo, že mladí voliči odevzdali cca 23 % všech platných hlasů, což zvýšilo váhu mladé generace, jelikož v roce 2017 to byla pouhá pětina.

O politických postojích nastupující generace nám může napovědět distribuce hlasů jednotlivým politickým stranám či koalicím. Není překvapivé, že největší porci hlasů získala liberální koalice Pirátů a hnutí STAN (33 %; viz graf níže). Trochu překvapivější je 31 % pro koalici SPOLU, kterou tvořila sice liberální a metropolitní TOP 09, ale nejsilnějšími subjekty zde byly liberálně -konzervativní¹ ODS a zcela konzervativní KDU-ČSL. Až se značným odstupem skončilo hnutí ANO (13 %) a SPD (9 %).

¹ Liberálně-konzervativní směr ODS představuje kombinaci liberálních ekonomických fundamentů a konzervativních společenských postojů.

Graf 2: Volená strana dle věku [v %] v parlamentních volbách 2021

Zdroj: Prokop, Komárek, Fabšíková, 2021: 8.

Mladé voliče v ČR tak přitahuje spíše liberální střed politického spektra a nejvyššího podílu dosahuje koalice PirSTAN. Mladí voliči a mladí lidé obecně vyznávají jiný hodnotový systém než starší generace, což se také odráží v jiném žebříčku politických témat.

A jaká témata skutečně mladé zajímají? Dle průzkumu [YSU 2021: 6–19] to bylo hlavně **bydlení** (šedě), **problematika rovnosti** (modře), **environmentální otázky** (zeleně) a **zvyšování mediální gramotnosti a zlepšování školství obecně** (žlutě).

1. **Vlastní bydlení pro mladé** (52 % respondentů)
2. **Odpovídající tresty za znásilnění** (51 %; jednoznačně pro tvrdší tresty)
3. **Ochrana naší fauny a flóry** (49 %)
4. **Kvalitní systém vzdělávání pro učitele** (46 %)
5. **Flexibilita v pracovních úvazcích pro rodiče** (42 %)
6. **Výuka kritického myšlení a mediální gramotnosti** (36 %)
7. **Stejný plat i pracovní podmínky pro muže i ženy** (35 %)
8. **Klimatická změna** (35 %)
9. **Nižší daňová zátěž** (31 %)
10. **Stejná úroveň škol nehledě na region** (31 %)
11. **Péče o duševní zdraví** (30 %)
12. **Energie z obnovitelných zdrojů** (29 %)
13. **Úřední záležitost vyřídit online** (29 %)
14. **Inkluze** (29 %)
15. **Prevence a informovanost o lékařských prohlídkách** (28 %)
16. **Energie z čistých zdrojů** (28 %)
17. **Nízkoemisní doprava** (elektroauta, auta na vodík) (22 %)
18. **Nebýt jen montovnou Evropy** (20 %)

19. Bezplatná pomoc v exekuci a finanční tísní (20 %)
20. **Manželství pro páry stejného pohlaví** (18 %)
21. **Adopce páry stejného pohlaví** (18 %)
22. Být aktivní v EU (16 %)
23. Elektronické volby odkudkoliv, i z ciziny (16 %)
24. Lékařské konzultace online (14 %)

Úspěšná mobilizace mladých tak sice pomohla Pětikoalici k vládním otěžím, ale také vyprodukovala nestabilní politickou situaci. K liberalismu tíhnoucí mladá generace chtěla změnu, kdy se konečně bude řešit to, co je zajímavá, jenže dostala nejkonzervativnější vládu od roku 1989. Navíc hnutím STAN, které nepokrytě „požralo“ desítky pirátských poslaneckých křesel, zmítá korupční kauza nepříjemně velkých rozměrů, která ne a ne skončit. Mladí voliči jsou tak po 8 měsících od voleb v deziluzi, jelikož vláda namísto důležitých témat (viz výše) řeší korupci ve vlastních řadách, 5000 Kč na dítě a úsporný tarif na energie.

Postupně nám tak krystalizuje aktuální politické rozpoložení mladého českého voliče. Je to člověk, který se obává o životní prostředí, respektive je přesvědčen, že lidstvo rozhodně nekráčí správnou cestou a na místo světlých zítřků nám „nenažrané korporace“ a zkorumpovaní politici připravují boj o přežití jako v nějakém apokalyptickém filmu.

Chiliastickou vizi budoucnosti navíc podporuje nedostupné bydlení, jehož získání je vykoupeno desítkami let stresu z předražené hypotéky, či nejistotou nájemního bydlení, které svojí cenou k založení rodiny rozhodně nevybízí. Mladému člověku, který při pohledu na statistiky toho, že získat vlastní bydlení v České republice je nejsložitější ze všech zemí EU [Jaroměřská 2022], musí vyvstávat otázka, jestli je opravdu spravedlivé, že předchozí generace získaly bydlení nepoměrně levněji.

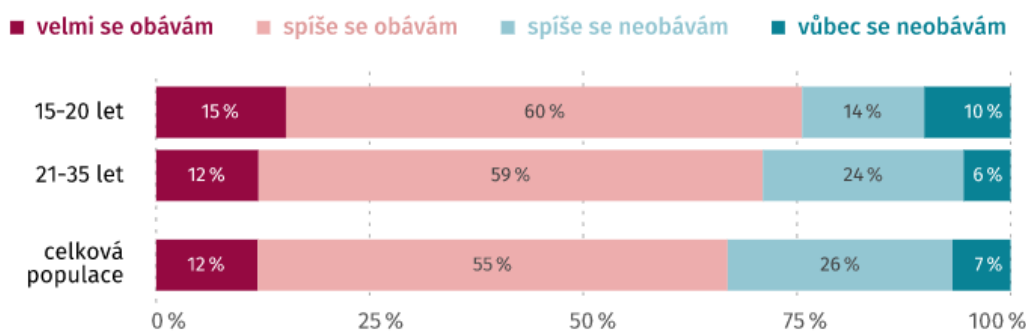
Tímto vším se pak táhne linka souboje o výklad pojmů rovnost, rovnoprávnost a rovnost příležitostí, do kterého patří i mediálně frekventované manželství, kdy „bílé páprdy“ inklinující k fašismu² se v Parlamentu snaží otočit kolem dějin nazpět a v České republice zavést středověk na způsob fanaticky katolického Polska. Člověk by řekl, že být mladým voličem není žádný med.

Environmentální úzkost a nedostatek bydlení: Výbušná směs

To, že mladí voliči nevidí budoucnost příliš růžově zejména kvůli klimatické katastrofě, prozrazují dotazníková šetření [např. Krajhanzl et al. 2021]. Mladí lidé do 35 let se obávají změny klimatu více než starší generace. Pokud se zaměříme na nejmladší věkový segment (15–20 let), je tato skutečnost ještě znatelnější (viz graf na další straně).

² Autorem výroku je Ondřej Profant (Piráti). Doslovná citace z debaty v rámci festivalu Prague Pride 2021: „Problém je zcela jednoduchý. Sněmovna je plná konzervativních bílých páprdy a velká část inklinuje k fašismu. V této situaci je to prosazovat docela těžké. A kdo tomu nevěříte, tak se podívejte na projednávání prvního čtení manželství pro všechny.“ (Jeřábková 2021)

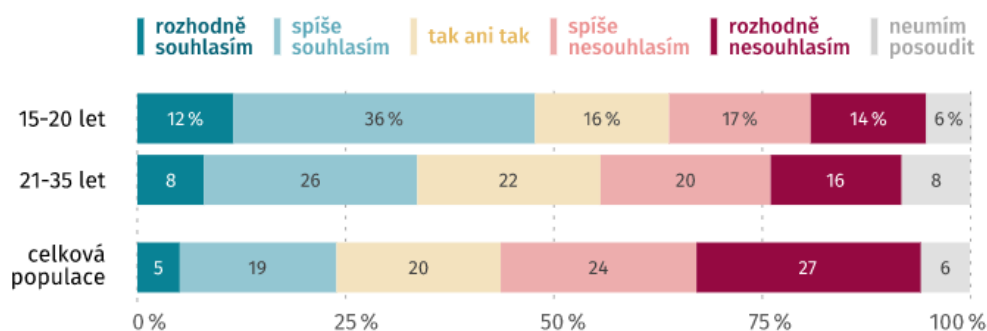
Graf 3: Odpověď na otázku: *Jak moc se obáváte změny klimatu?*

Zdroj dat: Krajhanzlet et al. 2021; **graf:** Zákopčanová 2021.

Kritik by řekl, že nějaká 4 % rozdílu mezi mladým segmentem (21–35 let) a zbytkem populace před nemůže být takový problém. Jenže pokud se respondentů zeptáme, jestli by byli kvůli klimatu ochotni demonstrovat, tak už dostáváme poněkud jiný obrázek (viz graf níže).

Graf 4: Odpověď na otázku: *Souhlasíte či nesouhlasíte s tím, aby byla ochrana klimatu prosazována prostřednictvím demonstrací?*

Zdroj dat: Krajhanzlet et al. 2021; **graf:** Zákopčanová 2021.

Mladí lidé jsou tedy ochotni se kvůli klimatu vypravit do ulic v mnohem větším objemu, než je to u starších generací. Navíc nastupující generace nenachází v programech parlamentních stran relevantní odezvu. Jedinou výjimkou byla koalice PirSTAN, která před volbami vydala vlastní program pro mladé s názvem *Není nám to ukradený* [PirSTAN 2021], kde přesně popisuje ekologické rozpoložení mladého centristického liberála.³ Pokud se podíváme na ostatní subjekty, které operují s obraty jako: „z ochrany životního prostředí se nesmí stát fanatické náboženství“, tak se nemůžeme divit, že mladí volili hlavně koalici PirSTAN.

Další velké téma mladých, které se pojí s nejistotou ohledně budoucnosti, je bydlení, jež se objevuje v průzkumech pravidelně na předních příčkách. Jako řešení strany nabízí pobídky a levné byty – někdy v budoucnu, jelikož ty se musí nejdříve postavit. Jinak řečeno, řešení tu bude, až mladí budou staří.

³ „V domě nám hoří. Máme dál sedět na gauči a srkat frappé s tím, že zas tak vedro není? Ne. Klimatickou krizi už přiznávají i skeptici. A týká nás všech. Nejde jen o oteplování, ale i o poléťavý prach, který dusí města, o kvalitu naší vody a půdy a extrémní výkyvy počasí, o sucha a povodně. Bereme to vážně a máme vůli s tím něco udělat.“ [PirSTAN 2021]

To není pěkná vyhlídka. Všechny rady a řešení, jak přimět mladé ženy rodit více dětí [např. Jurečka 2016], jako naschvál vynechávají akutní bytovou krizi, kdy si mladé rodiny větší bydlení prostě nemohou dovolit. A je jedno, zda za každé nové dítě od státu dostanete 300 či 400 tisíc korun, když průměrný byt v Praze o velikosti 80 m² stojí 11,5 milionu korun, nebo za stejný byt v podnájmu dáte něco přes 22 tisíc korun měsíčně bez energií, kauce a dalších poplatků. Řešení, které současné strany nabízí, problém v horizontu jedné dekády nevyřeší a mladí to bohužel vědí.

A tady si právě Česká republika zadělává na obrovský problém. Akutní nedostatek bytů – a je v konečném důsledku jedno, zda za to může krátkozraká privatizační politika českých obcí či špatně nastavené zdanění nemovitostí – je předpoklad pro mezigenerační střet mezi těmi, kdo bydlí ve svém a kasírují (starší a zajištěné generace) a těmi, kdo ne a platí (mladí lidé).

Nedostatek bytů tak do budoucna může ovlivnit vztah nových generací k soukromému vlastnictví. Nouze a bezradnost reálně může zvýšit počet občanů, pro které jistá forma znárodnění bytů nebude zase tak nepřekročitelná červená čára. A nemysleme si, že po Praze a jiných českých městech začnou chodit skupinky výrostků, kteří s rudým praporem budou zabírat jeden luxusní byt za druhým ve prospěch mladých a utiskovaných rodin. Spíše půjde o tichou podporu vyvlastňování velkých firem, které spravují tisíce bytů, tak jako v Berlíně [Truchlá 2021]. Kdo by nechtěl navrátit ukradené byty horníkům v Moravskoslezském kraji, které podvedl jeden nenasytý český miliardář, že?

Sex, konsent a polygamie

Další oblastí, ve které se mladá generace ztlačuje těm starším, je otázka sexuality – a hlavně sexuální svobody. Problematika, kterou starší generace a konzervativně založení jedinci chápou jako výsostně soukromou záležitost, se u mladých lidí stává veřejným politikem, které dokáže štěpit strany snadněji než otázka sektorové daně či poplatky za pobyt v nemocnici.

To, že mladší generace má zcela jiné postoje k sexu a sexuální zdrženlivosti než například Svatý stolec, nemusíme dlouze rozebírat. Ostatně proces zvaný *sexuální revoluce* provází západní společnosti od 60. let 20. století, a to, co začalo jako pálení podprsenek, se dále propisuje do celospolečenské diskuze o povaze naší společnosti a o tom, jak nahlížet na sexualitu a sexuální chování obecně.

A teď velmi důležitá otázka: Proč se to vlastně děje? Ve zkratce za to může Adolf Hitler a Hegelův konec dějin. Po 2. světové válce totiž dochází k zásadnímu omezení politického konfliktu. Totalitní a autoritářské sklony jsou v západních společnostech vyloučeny z politického života a ostrakizovány. Liberální demokracie se tak postupně stala jediným přípustným režimem a právě v důsledku tohoto omezení se politika rozlévá i do jiných dimenzí, do kterých to nebylo dříve obvyklé a ani možné – do sexuálních vztahů, do postavení žen, do vztahů s menšinami apod. Není náhodou, že sexuální revoluce odstartovala v zemích, které byly dlouhodobě stabilní, kde státní zřízení již nebylo otázkou k diskuzi a které po dobu 2. světové války strádaly nejméně. Tím myslíme hlavně USA a v Evropě Švédsko.⁴

Za těch 60 let jsme tak svědky sexuální emancipace žen, homosexuálů, transsexuálů a dalších sexuálních skupin, a to vše podpořené liberalizací a v poslední době také restandardizací sexuálního chování. Ona restandardizace je pokus o liberální governmentalitu⁵ v oblasti sexu, přičemž typickým

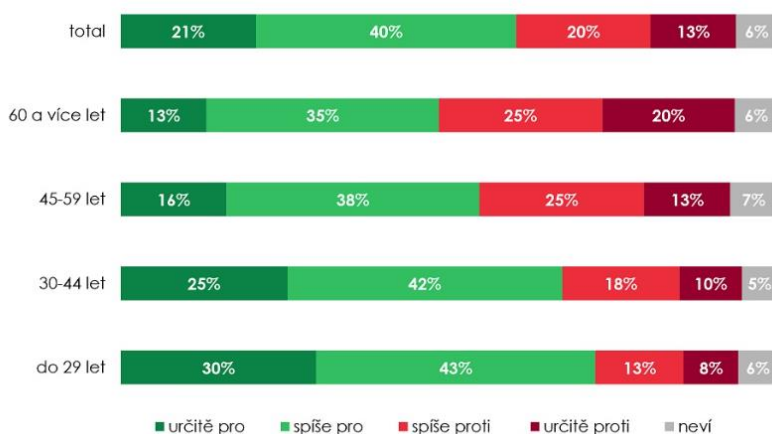
⁴ Odsud pojem „švédská trojka“, jelikož Švédové začali otevřeně o sexu a sexualitě mluvit jako první národ Evropy.

⁵ Governmentalita je institucionalizovaným komplexem působení moci, v tomto případě liberální sexuální agendy.

průvodním jevem je pojem *konsentu*, tj. informovaného, angažovaného a hlavně dobrovolného souhlasu se sexem. V současné době tak sexuální styk nemusí naplňovat žádnou z původních funkcí (reprodukce v tom biologickém a zachování rodu v tom společenském smyslu), což připouští i jiné nežkoitální praktiky a i jiný než heterosexuální styk, ale o to důležitější je dobrovolnost a informovanost všech zúčastněných. Individuální rozhodnutí a individuální sebeidentifikace je tak u mladých generací nadřazena nad společenské normy a společenský konsenzus, převládá individualismus a atomizace – a to je základní podstata současných diskuzí. A jak se tohle všechno projevuje v politické rovině a ve vztahu mladé generace k establishmentu?

Bouřlivě. Naší republikou nyní zmítá soubor o pojem manželství, ať už ve formě pouze pro muže a ženu (jak chtějí konzervativci), či manželství pro všechny (jak chtějí liberálové). Jenže jak průzkumy ukazují (viz souhrnný graf níže), mladá generace má poměrně jasno a současné tažení konzervativců za manželství jen pro muže a ženu může být jejich labutí písní. Budoucnost kráčí směrem k manželství pro všechny a jelikož v ČR neexistuje silná katolická či pravoslavná tradice, lze s úspěchem předpokládat, že taková úprava bude dříve nebo později prosazena.

Graf 5: Podpora manželství gayů a leseb dle věku (průměr průzkumů CVVM, MEDIAN a PEW 2015–2018)

Zdroj: Prokop, 2019.

Ale tento soubor může ještě napáchat velké škody – nikoliv mladé generaci, ale etablovaným stranám. Třeba takoví Piráti mají v otázce homosexuálních svazků jasno (jsme pro!), stejně tak KDU-ČSL (jsme proti!). Problém nastává hlavně u partají, které takhle jasno nemají. V ODS či TOP 09 bude pnutí mnohem znatelnější. Otřepané heslo „Patříme na Západ“ se v tomto případě konzervativním klikám nehodí a představitelé těchto proudů budou muset vytáhnout velmi sofistikovanou slovní ekvilibristiku, aby z tohoto rozporu alespoň uspokojivě vybrusili. U ODS i TOP 09 reálně hrozí, že svým „polským postojem“ naštvou právě onu mladší generaci příznivců, která jim umožnila vládnout, což je může poslat znovu do opozice. Manželství pro všechny je pro současnou vládu nášlapnou minou, která může explodovat v nejméně vhodnou dobu. Tím méně pochopitelná je aktivita lidovců, kteří se 4% preferencemi spor gradují pokusem o přepsání ústavy. Větší politickou neopatrnost bychom v českém rybníčku hledali asi marně.

Jiní k manželství pro všechny zaujali postoj chytré horákyně. Takové hnutí ANO vzhledem k věkové stratifikaci voličstva a jeho názorové nejednoznačnosti zaujalo indiferentní postoj, kdy se k problému aktivně nevyjadřuje a názor každého zástupce i příznivce je jeho osobní záležitostí, za který se nemusí

nikomu zodpovídat. Pragmatický přístup, který konečné rozhodnutí nechává na později, až bude situace přehlednější. Mladá generace toto lavírování neocení, ale zase to nenaštve voličskou základnu.

„A kam až to všechno povede? To se budou lidé moci ženit se zvířaty?“ ptají se mravokární konzervativci. Pokud zůstaneme v rámci liberální governmentality, tak do budoucna sňatky se zvířaty opravdu nehrozí. Ne kvůli tomu, že by neexistovali lidé, kteří by si chtěli vzít svého chlupatého miláčka, ale prostě proto, že zvíře nemůže sdělit svůj *konsent*. To samé platí o dětech, věcech, mentálně postižených a lidech s omezenou svéprávností či o lidech v bezvědomí. Čeho se ještě konzervativců může dočkat (až prohraje boj proti homosexuálním svazkům), jsou polygamické svazky několika dospělých jedinců, kteří se prostě svobodně dohodnou, že spolu chtějí sdílet to dobré, i to špatné. To není zas tak zvrácená vyhlídka a konečně naplníme heslo „Manželství pro všechny“ jelikož současná úprava stále počítá pouze s dvojicemi. Pomyslel někdo na polygamisty? Proč je utlačujeme?

Mladí vpřed

A co z toho všeho vlastně vyplývá? Že mladá generace je více individualizovaná, atomizovaná a také má jiné představy o tom, kdo může s kým spát a jak. Že má obavy o osud světa, podporuje radikální environmentální řešení klimatické krize a nemá kde bydlet. V současné době je navíc reprezentována vládou, kde sice sedí pár zástupců liberálního směru, ale kde ideologicky vítězí konzervativci na celé čáře.

Můžeme tak očekávat, že statisíce mladých voličů budou v příštích volbách hledat nový politický přístav. Otázka je, kde zakotví. Partaje, které jsou prosáklé paternalismem a argumentací typu: „My jsme to dělali takhle a taky to šlo“, odporem k zelené agendě či zpochybňováním klimatické změny, nebo strany, které něco říkají a poté něco jiného dělají, to určitě nebudou.

Zdroje

CATCH-EyoU (2015–2018). *Utváření aktivního občanství evropskou mládeží: Politiky, praxe, výzvy a řešení*. https://ivdmr.fss.muni.cz/media/3077209/catch_zprava.pdf.

ČSÚ (2018). *Projekce obyvatelstva České republiky – 2018–2100* (střední varianta). <https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-ceske-republiky-2018-2100>.

Jaroměřská, P. (19. června 2022). *V Česku je nejdražší bydlení z celé EU. Na byt potřebujeme příjmy za patnáct let*. CNN Prima News. <https://cnn.iprima.cz/v-cesku-je-nejdrazsi-bydleni-z-cele-eu-na-byt-potrebuje-prijmy-za-patnact-let-110530>.

Jeřábková, D. (7. srpna 2021). *Piráť Profant: Ve Sněmovně jsou bílí páprdové, kteří inklinují k fašismu*. Novinky.cz. <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/pirat-profant-ve-snemovne-jsou-bili-paprdove-keri-inklinuji-k-fasismu-40368421>.

Jurečka, M. (11. dubna 2016). *Tahle země není pro mladé*. Marianjurecka.blog.idnes.cz. <https://marianjurecka.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=502492>.

Krajhanzl, J. et al. (2021). *České klima 2021. Mapa českého veřejného mínění v oblasti změny klimatu*. Katedra environmentálních studií FSS MUNI & Green Dock, z.s. <https://webcentrum.muni.cz/media/3331473/czklima2021.pdf>.

PirSTAN (2021). *Není nám to ukradený. Jdeme k volbám!* Volební program koalice PirSTAN (Piráti a Starostové s nezávislí) pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 8. 10. – 9. 10. 2021. <https://www.piratiastarostove.cz/neninamtoukradeny/>.

Prokop, D., Komárek, J., Fabšíková, N. (1. listopadu 2021): *Analýza volebního chování ve sněmovních volbách 2021*. PAQ Research. https://www.paqresearch.cz/post/analyza_volby_2021.

Prokop, D. (7. února 2019). *Podpora manželství gayů a leseb v ČR (analýza dat CVVM, MEDIAN a PEW 2015-2018)*. Jsmefer.cz. https://www.jsmefer.cz/60_procent.

Truchlá, H. (29. září 2021). *Hledá se řešení bytové krize. Berlín si odhlasoval vyvlastnění a chystá další kroky*. Aktualne.cz. <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/berlin-v-referendu-podporil-vyvlastneni-bytu/r~65d04a021c4611eca1070cc47ab5f122/>.

Zákopčanová, K. (24. září 2021). *Průzkum: Teenageři se změn klimatu bojí. Protestům fandí, ale nechodí na ně*. Irozhlas.cz. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/ceske-klima-2021-zmena-klimatu-datova-zurnalistika-mladi-lide-demonstrace_2109241541_nkr.

Autor

KAREL SÁL Analytik

Karel Sál vystudoval politologii na Institutu politologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, kde v roce 2016 obhájil disertační práci s názvem Demokracie v krizi nezájmu: účinky využití internetových voleb ve volebním procesu vybraných zemí. Odborně se zabývá problematikou e-Governmentu, internetovými volbami a informační svobodou. Je autorem několika odborných článků, vystupuje na mezinárodních konferencích a je zakladatelem a editorem think-tanku e-politics.cz.

Vydavatel

INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST

Posláním Institutu je zkvalitňování českého politického a veřejného prostředí prostřednictvím profesionální a otevřené diskuse a vytvoření živé platformy, která pojmenovává zásadní problémy, vypracovává jejich analýzy a nabízí recepty pro jejich řešení formou spolupráce expertů a politiků, mezinárodních konferencí, seminářů, veřejných diskuzí, politických a společenských analýz dostupných celé české společnosti. Jsme přesvědčeni, že otevřená odborná diskuse a poznání podstaty a příčin jednotlivých problémů jsou nutným předpokladem jakéhokoli úspěšného řešení problémů současné společnosti.

Martinská 2, 110 00 Praha 1

+420 602 502 674

www.politikaspolecnost.cz

office@politikaspolecnost.cz